

DOI: 10.33766/2524-0323.99.112-120

УДК: 343.98

Лук'янчиков Є. Д., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна)

e-mail: evgenlyk947@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5763-6972>

Лук'янчиков Б. Є., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна)

e-mail: boryn1971@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4761-5980>

Микитенко О. Б., здобувач вищої освіти Університету економіки, права та інформаційних технологій "КРОК" (м. Київ, Україна)

e-mail: olgamikitenko71@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4608-5567>

НОРМАТИВНЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ОСВІДУВАННЯ ЯК ЗАСОБУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття присвячена аналізу процесу нормативного регулювання освідування як одного із засобів інформаційного забезпечення розслідування та формування судових доказів у кримінальному провадженні. Автори досліджують процес становлення, розвитку та нормативного закріплення цього способу отримання інформації про обставини кримінального правопорушення. Проаналізовано також еволюцію розвитку інституту освідування, звернено увагу на те, що на всіх етапах його нормативного врегулювання норми про освідування містилися в одному розділі або в одній статті з оглядом. Це дозволило розглянути освідування як різновид огляду, специфічним об'єктом якого є тіло живої людини, що обумовлює коло завдань, котрі можна вирішувати лише оглядом. Проте у його зміст включено дії, що дозволяли отримувати інформацію в процесі безпосереднього огляду як тіла живої людини, так й інших об'єктів, а також встановлювати психічний стан особи, у якому вона перебувала під час вчинення злочину або після його вчинення (захворіла на божевілля).

Зазначено, що для вирішення завдань освідування слідчий наділений правом залучати спеціаліста відповідної галузі знань, у тому числі й медицини. Наголошено, що на певному етапі розвитку законодавства виокремилася два види освідування: слідче та судово-медичне. Перше проводив слідчий, а друге – судово-медичний експерт або лікар. Про результати освідування слідчий складав протокол, судово-медичний експерт – акт, а лікар видавав довідку. Доведено, що в ст. 241 КПК передбачено один вид освідування – слідче, до участі в якому, у разі необхідності, може бути залучений судово-медичний експерт, лікар або інший спеціаліст.

Ключові слова: освідування, докази, засоби формування доказів, судово-медичний експерт, лікар, спеціаліст.

Постановка проблеми. На всіх етапах розвитку кримінального процесуального законодавства засоби збирання інформації про обставини кримінального правопорушення та формування судових доказів привертають увагу науковців і практиків. Одним із таких способів є освідування, нормативне регулювання якого зазнавало змін у міру того як відбувалося накопичення та узагальнення емпіричного матеріалу, звернення до здобутків інших наук. Водночас, низка питань пов'язаних із видами освідування, вирішуваними завданнями, суб'єктами проведення, використанням допомоги особи, що володіє спеціальними знаннями, залишаються відкритими та потребують подальшого опрацювання та вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняттю і тактиці проведення освідування присвячені роботи Ю. Г. Торбина (2001, 2005 рр.), а тактичному забезпеченню його проведення – К. О. Чаплинського (2011 р.). Моральні та правові аспекти освідування у кримінальному процесі досліджував А. П. Мельник (2012 р.), а процесуальні гарантії забезпечення права на невтручання в особисте і сімейне життя під час проведення освідування аналізувала Ж. В. Удовенко (2021 р.). Проблемні питання проведення освідування до початку кримінального провадження висвітлювалися в роботі І. Б. Пукач (2009 р.). Актуальним проблемам застосування примусу під час проведення освідування та забезпечення недоторканності присвятили дослідження В. В. Логінова (2008 р.) і К. О. Чаплинський (2011 р.). Слід звернути увагу, що проблеми освідування розглядалися науковцями під час висвітлення питань, присвячених особливостям розслідування окремих видів злочинів, зокрема тілесних ушкоджень, – В. В. Логінова (2008 р.). Водночас, низка питань, що мають відношення до видів і завдань освідування, а також суб'єктів і порядку їх проведення, потребують подальшого дослідження та обґрунтування пропозицій з подальшого врегулювання.

Формулювання цілей. *Мета* дослідження полягає в аналізі нормативного регулювання освідування як засобу отримання інформації про обставини кримінального правопорушення для формування судових доказів та розроблення пропозицій для подальшого його унормування.

Виклад основного матеріалу. Процес розслідування кримінальних правопорушень є різновидом інформаційно-пізнавальної діяльності будь-яких подій або явищ, що мали місце в минулому. Подія кримінального правопорушення, як вольовий акт діяння людини (діяльність або бездіяльність), вивчається багатьма юридичними науками, кожна з яких виділяє коло своїх специфічних питань. У кримінальному провадженні кримінальне правопорушення досліджується як результат суспільно-небезпечної діяльності людини [1, с. 5-20]. Пізнавальна діяльність складається з ряду загальних закономірностей, які обумовлюються об'єктивними і суб'єктивними чинниками, а також має певний специфічний результат [2, с. 47]. Для слідчого кримінальне правопорушення завжди є подією минулого, яку він особисто не спостерігав. У процесі розслідування особа, яка його проводить, набуває певних знань про обставини правопорушення

й того, хто його вчинив [3, с. 44]. Навіть якби так трапилося, що слідчий безпосередньо сприймав обставини правопорушення, він не мав би права проводити його розслідування, оскільки ставав би свідком. Відповідно до вимог п. 2 ч. 1 ст. 77 КПК України, слідчий не має права брати участь у кримінальному провадженні, якщо проходить по у цьому ж провадженні як свідок. Свідок породжується подією правопорушення і є незамінною особою у кримінальному провадженні.

Пізнання події минулого може здійснюватися двома шляхами: слід 1) відшукати осіб, які сприймали її обставини, запам'ятали їх та можуть надати необхідну інформацію; 2) відшукати об'єкти матеріального світу, на яких залишилися сліди правопорушення, дослідити їх та отримати необхідну інформацію. Ці два способи з'ясування обставин події минулого з давніх часів використовуються людством і сьогодні покладені в основу класифікації слідчих дій на такі, що спрямовані на отримання інформації від людей (вербальні) і від речей (нон-вербальні).

Розглядаючи способи отримання інформації під час розслідування, не слід забувати, що ця діяльність відбувається у визначеній законом процесуальній формі, яка пройшла тривалий час становлення та нормативного врегулювання. Кожний із названих способів отримання інформації заслуговує на увагу та поглиблене дослідження. Зосередимося на розгляді такого способу отримання відомостей про злочин, який передбачає огляд тіла людини й сьогодні є в межах такої слідчої дії, як освідчування. Цікавими є історія запровадження цього поняття в кримінальне судочинство, а також завдання огляду, порядок і суб'єкти проведення, процедура оформлення результатів.

Про можливість отримання відомостей про обставини насильницьких правопорушень під час огляду тіла людини згадується в Литовських статутах. Уже в той час доказами насильства (у тому числі і звалтування) розглядалися сліди на тілі постраждалого, про які відразу ж після нападу він сповістив своїх найближчих сусідів і показав це їм, а також сліди насильства, рани або вбитого представнику влади (вижу), який буде поблизу (ст.ст. 2, 6 Розділу сьомого Литовських статутів «Про земські насильства, про побої і про вбивства шляхтичів»). Із змісту цієї норми видно, що сліди на тілі людини могли сприймати, а у подальшому це засвідчити найближчі сусіди або представники влади. У нормі не згадується про порядок і спосіб такого огляду та порядок фіксації виявлених слідів. Скоріше за все, такі особи в суді виступали як свідки та надавали певні відомості про безпосередньо побачене. В одній нормі йдеться про огляд тіла живої людини і трупа (вбитого). На жаль, у цих нормах навіть не згадуються такі поняття як «огляд» або «освідчування», не вказано, у який спосіб представник влади мав його проводити та зафіксувати сліди, які він виявив на тілі постраждалої особи [4].

Подальшого нормативного врегулювання розглядуваний спосіб отримання інформації набуває в Статуті кримінального судочинства 1864 року [5, с. 118-385]. Способам дослідження події злочину присвячена четверта глава Статуту. У ній зосереджено статті, що присвячені огляду й освідчуванню. На той час

між цими діями не проводилося будь-якого розмежування. Статут не містив визначення цих способів отримання інформації, проте в ньому вказувалося, що вони можуть проводитися безпосередньо слідчим (підрозділ 1) через обізнаних осіб (підрозділ 2), через лікарів (підрозділ 3). Четвертий підрозділ присвячено освідуванню обвинуваченого, який виявився божевільним, що сьогодні відноситься до завдань судово-психіатричної експертизи.

Таким чином, термін «освідування» розглядався в широкому плані. Ним охоплювався не тільки огляд тіла живої людини, але й інших предметів, а також проведення відповідних досліджень обвинуваченого, який виявився божевільним. Тобто за змістом освідування не обмежувалося лише оглядом тіла людини. До його завдань відносили встановлення її психічного стану (божевільня). Освідування могло проводитися як під час досудового розслідування, так і в судовому провадженні. Суду надавалось право, зазначає І. Ф. Крилов, запросити освічених людей для проведення освідування в засіданні суду. Таке освідування містило в собі елементи й огляду, і дослідження (експертизи – сьогодні). Уже в той час у Статуті закріплювалися етичні норми поведінки. Для освідування потерпілої в суді запрошувалася жінка-лікар [6, с. 18, с. 163].

Подальшого нормативного врегулювання інститут освідування набуває в КПК УРСР 1922 року. Норми про освідування та огляд зосереджено в одній главі (XV). У ній визначається: час проведення освідування – удень, за винятком випадків, що не терплять зволікання (ст. 193); слідчому заборонялося бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, якщо це було пов'язано з її оголенням, окрім випадків, коли особа не заперечувала такої присутності (ст. 194); документ, у якому відображаються його результати та можливість запрошення експертів (ст. 195).

Наступна глава цього КПК присвячена визначенню психічного стану обвинуваченого. У ст. 199 зазначено, що в разі наявності у справі відомостей, що вказують на неосудний стан обвинуваченого під час вчинення злочину або на хворобливий розлад душевної діяльності, що виник після вчинення злочину, слідчий зобов'язаний зібрати відомості, що необхідні для висновку про психічний стан обвинуваченого, шляхом його освідування лікарем-експертом, а також шляхом опитування обвинуваченого, його близьких та інших осіб. Отже, встановлення психічного стану обвинуваченого законодавець відносить до компетенції лікаря-експерта, проте називає це освідуванням, а не експертизою.

Можна зробити висновок, що розвиток та унормування інституту освідування відбувалося паралельно з розвитком інституту огляду у кримінальному провадженні. Свідченням тому є те, що норми про освідування завжди містилися в одному розділі або главі із нормами про огляд, а інколи і розтин. Проте, зважаючи на специфічний об'єкт огляду, тіло живої людини, встановлювалися певні особливості його проведення. Ця особливість, зазначає М. О. Чельцов-Бebutov, полягає в тому, що освідування може проводитися у відсутності слідчого, якщо це пов'язано з оголенням тіла освідуваної особи іншої статі, ніж слідчий і особа заперече його присутність [7, с. 241].

З наведеного видно, що на той час терміном освідування охоплювалася діяльність, яка полягала не тільки в огляді тіла живої людини, але й у проведенні

відповідних медичних досліджень для встановлення стану обвинуваченого (сьогодні це вирішує експертиза).

Широке коло питань, що відносилися до завдань освідування, дозволило певний час результати вилучення трупа із місця поховання (ексгумації) та проведеного разом із цим його огляду, зазначає О. В. Баулін, фіксувати у протоколі медичного освідування, що складався судово-медичним експертом (лікарем); його підписували присутні при цьому уповноважені особи органів дізнання чи слідства та поняті [8, с. 201-213].

Слід звернути увагу, що в розглянутих нормативних актах йдеться про один вид освідування – слідче, до участі в проведенні якого могли залучати спеціаліста в галузі медицини, а в деяких випадках їм доручали його проведення, що ставить під сумнів віднесення таких дій до слідчих. Проведення слідчих дій та оформлення відповідних протоколів є прерогативою слідчого, дізнавача, які наділені відповідними процесуальними повноваженнями. Мабуть, зважаючи саме на такі обставини, КПК України 1960 року передбачав два види освідування: слідче та судово-медичне (ст. 193). Перше проводила особа, у провадженні якої перебувала кримінальна справа, – дізнавач, слідчий. Друге, за вказівкою слідчого проводив судово-медичний експерт або лікар. Законодавець передбачив процесуальні документи, у яких мали знаходити відображення проведеного освідування. Слідчий складав протокол, судово-медичний експерт – акт, а лікар видавав довідку (ч.4 ст. 193).

Слідчий мав можливість запросити для участі в освідуванні будь-якого спеціаліста залежно від обставин конкретного провадження та слідів, які необхідно було виявити та зафіксувати.

Черговим етапом нормативного врегулювання інституту освідування стало прийняття чинного КПК України та внесення до нього змін у липні 2022 року [9]. З аналізу змісту статті 241 КПК видно, що відбулися зміни нормативних підстав проведення освідування. Якщо раніше такою була постанова прокурора, тепер освідування може проводитися на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, якщо особа погоджується пройти його добровільно. У разі її відмови, освідування здійснюється примусово, виключно на підставі постанови прокурора. За такої редакції даної норми знімається питання про учасників провадження, до яких може застосовуватися примусове освідування. У частині першій зазначено, що освідуванню можуть бути піддані: підозрюваний, свідок чи потерпілий, а в частині другій не зроблено будь-яких винятків для свідка чи потерпілого. Тому слід вважати можливість проведення освідування у примусовому порядку до кожного з зазначених учасників провадження.

Дане питання має більше ніж вікову історію, про що зазначає видатний криміналіст І. Ф. Крилов. Якщо наука надає нам засоби вирішити шукане повно і всебічно; досягти, завдяки цьому, більше правосудного рішення, зазначає він, то навряд чи можливо принести в жертву вищі інтереси юстиції інтересам приватним – чисто особистим. На нашу думку, тільки безпека для здоров'я або наявність інших достатніх для вирішення питання про винуватість даних може зробити ухвалу суду про примусове освідування незаконною [10, с. 134]. Отже,

можемо констатувати, що вже в той час примусове освідування особи проводилося за ухвалою суду, яка б мала сприяти забезпеченню права на недоторканність особи в кримінальному провадженні.

Допускаючи можливість застосування примусу під час освідування, законодавець встановлює певні процесуальні гарантії. При освідуванні не дозволені дії, які принижують честь і гідність особи або є небезпечними для її здоров'я. Застосування примусу можливе лише в межах, необхідних для досягнення мети освідування (ч. 3 ст. 241 КПК).

Позитивним слід вважати вилучення зі змісту цієї норми положення, яке протягом ста років переходило з одного КПК до другого і допускало проведення освідування, котре пов'язане з оголенням особи іншої статі за її згодою, на що ми неодноразово звертали увагу та обґрунтовували пропозиції [11, с. 135-145; 12, с. 51-56].

Не можна залишити поза увагою зміни в розширенні мети освідування. У попередній редакції вона полягала у виявленні на тілі особи слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет. Тобто йшлося лише про огляд тіла людини. У чинній редакції предметом освідування також є одяг, у якому перебуває особа, для виявлення на ньому слідів кримінального правопорушення. Про можливість огляду не тільки тіла особи, а й одягу, в якому вона була в момент вчинення злочину, згадувалося в Литовських статутах 1588 р. (ст. 2 Розділ 7).

Як і раніше, у разі необхідності освідування може здійснюватися за участю судово-медичного експерта, лікаря або спеціаліста. На нашу думку, судово-медичного експерта і лікаря, які беруть участь в освідуванні, слід розглядати спеціалістом. Проте постановка в один ряд з ними спеціаліста вказує на те, що спеціалістом може бути особа, яка володіє не тільки знаннями в галузі медицини (судово-медичний експерт, лікар), а й інша особа залежно від ситуації та вирішуваних завдань.

На нашу думку, потребує уточнення редакція ч. 3 ст. 241 КПК, де йдеться про освідування, яке супроводжується оголенням особи. По-перше, освідування проводиться за участю лікаря, адже в частині четвертій зазначено про проведення освідування складається протокол згідно з вимогами КПК. Лікар не наділений правом складати процесуальні документи. По-друге, у цій частині не згадується судово-медичний експерт, який, на нашу думку, також може бути залучений до освідування, пов'язаного з оголенням особи.

Висновки. На підставі викладеного можна дійти висновку, що освідування, як слідча дія і засіб інформаційного забезпечення процесу встановлення істини у кримінальному провадженні, на всіх етапах розвитку процесуального законодавства розглядається у невідривному зв'язку із слідчим оглядом. Проте законодавня, які намагалися вирішувати освідуванням, виходили за межі звичайного огляду. Відповіді обізнаних осіб, яких залучали до освідування, нагадували відповіді експерта (встановлення стану вагітності, божевілля тощо).

Внесені в липні 2022 року зміни до статті 241 КПК не повною мірою відповідають загальним правилам проведення слідчих дій. У першу чергу це стосується освідування особи іншої статі, що супроводжується її оголенням. По-перше, лікар

самостійно не може проводити освідування, оскільки це слідча дія, а він не наділений правом проводити процесуальні дії. По-друге, чомусь поряд із лікарем не згадується судово-медичний експерт. На цій підставі пропонуємо абзац першої частини третьої викласти в такій редакції: «Освідування, яке супроводжується оголошенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі. У разі необхідності до освідування може залучатися судово-медичний експерт або лікар».

Використані джерела:

1. Карпов Н. С. Злочинна діяльність: монографія. Київ : Вид-во Семенко Сергія, 2004. 310 с.
2. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів: монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 360 с.
3. Бандура О. О. Проблема істини в галузі правозастосування. *Наук. вісн. Укр. акад. внутр. справ*. Київ. 1991. № 1. С. 40-48.
4. Статути Великого князівства литовського: У 3 т. Том I. Статут Великого князівства Литовського 1588 року / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса : Юридична література, 2002. 675 с.
5. Уставъ уголовного судопроизводства 1864 года. *Российское законодательство Х-ХХ веков*: Тексты и комментарии: в 9 т.: Т. 8 / под ред. О. И. Чистякова. Москва : Юрид. лит., 1984. 496 с.
6. Крылов И. Ф. Были и легенды криминалистики. Ленинград: Изд-во Лен. ун-та, 1987. 216 с.
7. Чельцов-Бebutov M. A. Советский уголовный процесс. Вып. 2. Харьков: Юриздат, 1929. 338 с.
8. Баулін О. В. Огляд трупа, пов'язаний з екстумацією, під час здійснення досудового розслідування. *Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб.* / Київський НДІ судових експертиз. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. Вип. 67. С. 201-213.
9. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану. Закон № 2462-IX від 27.07.2022. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>. (дата звернення: 11.09.2022 р.)
10. Крылов И. Ф. В мире криминалистики. Ленинград : Изд-во Лен. ун-та, 1980. 279 с.
11. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Формування інституту освідування в кримінальному провадженні. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2021. Вип. 1(93). С. 135-145. URL : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/45128>.
12. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Становлення та розвиток інституту освідування у кримінальному провадженні. *Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. 2021. № 3-4. С. 51-56.

References:

1. Karpov, N. S. (2004) *Zlochnyna diialnist: monohrafiia*. Kyiv : Vyd-vo Semenکو Serhiia. [in Ukrainian].
2. Luk'ianchikov, Ye. D. (2005) *Metodolohichni zasady informatsiinoho zabezpechnnia rozsliduvannia zlochniv: monohrafiia*. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy. [in Ukrainian].

3. Bandura, O. O. (1991) Problema istyny v haluzi pravozastosuvannia. *Nauk. visn. Ukr. akad. vnutr. Sprav - Science release Ukraine Acad. Internal Affairs*, 1, 40-48. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Statuty Velykoho kniazivstva lytovskoho (2002) (Vol. 1-3; Vol. I) Statut Velykoho kniazivstva Lytovskoho 1588 roku S. Kivalov, P. Muzychenkj, A. Pankov. Odesa : Yurydychna literatura. [in Ukrainian].

5. Ustav ugolovnoho sudoproizvodstva 1864 goda (1984) Rossijskoe zakonodatel'stvo H-HH vekov: Teksty i kommentarii (Vol. 1-9; Vol. 8) / O. I. Chistjakov. Moskva : Jurid. lit. [in Russian].

6. Krylov, I. F. (1987) Byli i legendy kriminalistiki. Leningrad : Izd-vo Len. un-ta. [in Russian].

7. Cheltsov-Bebutov, M. A. (1929) 7. Sovetskyi uholovnyi protsess. Vyp. 2. Kharkov: Yuryzdat. Soviet criminal trial. Out. II. Kharkov: Jurizdat of the People's Commissariat of Justice of the Ukrainian SSR. (7. Cheltsov-Bebutov M. A. Sovetskyi uholovnyi protsess. Выр. 2. Kharkov: Yuryzdat. [in Ukrainian].

8. Baulin, O. V. (2022) Ohliad trupa, pov'iazanyi z ekshumatsiieiu, pid chas zdiisnennia dosudovoho rozsliduvannia. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza: mizhvidom. nauk.-metod. zb. - Kryminalistyka i sudova ekspertyza: mizhvidom. nauk.-metod. zb. / Kyivskyi NDI sudovykh ekspertyz*. Kyiv : Vydavnytstvo Lira-K. Vyp. 67, 201-213. [in Ukrainian].

9. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia okremykh polozhen dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho stanu. Zakon № 2462-ІКh vid 27.07.2022. [Electronic resource] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>. [in Ukrainian].

10. Krylov, I. F. (1980) V mire kriminalistiki. Leningrad : Izd-vo Len. un-ta. [in Russian].

11. Luk'ianchykov Ye. D., Luk'ianchykov B. Ye. (2021) Formuvannia instytutu osvividuvannia v kryminalnomu provadzhenni. *Visnyk LDUVS im. E. O. Didorenka - Bulletin of the LDUVS named after E. O. Didorenko, issue 1(93)*, 135-145. URL : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/45128>. [in Ukrainian].

12. Luk'ianchykov, Ye. D., Luk'ianchykov, B. Ye. (2021) Stanovlennia ta rozvytok instytutu osvividuvannia u kryminalnomu provadzhenni. *Visnyk Vyshchoi kvalifikatsiinoi komisii suddiv Ukrainy - Bulletin of the Higher Qualification Commission of Judges of Ukraine*, 3-4, 51-56. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.09.2022

Lukyanchikov E., Doctor of legal sciences, Professor, Professor of the Department of Information, economic and Administrative Law of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky" (Kyiv, Ukraine)

Lukyanchikov B., Candidate of legal sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Information, Economic and Administrative Law of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky" (Kyiv, Ukraine)

Mykytenko O. B., Graduate of the University of Economics, Law and Information Technologies "KROK" (Kyiv, Ukraine)

REGULATORY REGULATION OF EXAMINATION AS A MEANS OF INFORMATION SUPPORT OF CRIMINAL PROCEEDINGS

The article is devoted to the analysis of the process of normative regulation of examination as one of the means of information support of investigation and formation of judicial evidence in criminal proceedings. The authors analyze the process of formation, development

and normative consolidation of this method of obtaining information about the circumstances of a criminal offense. The evolution of the institute of examination is analyzed, attention is drawn to the fact that at all stages of its regulatory regulation, the rules on examination were contained in one section or in one article with an overview. This allows us to consider the examination as a kind of review, the specific object of which is the body of a living person, which determines the range of tasks that can be solved only by the review. However, its content includes actions that allowed getting information during the direct review of both the body of a living person and other objects, as well as establishing the mental state of the person in which he was during the commission of the crime or after its commission (insanity).

It is noted that to solve the tasks of the examination, the investigator is entitled to involve a specialist in the relevant field of knowledge, including medicine. It is noted that at a certain stage of development of legislation, two types of examination were identified: investigative and forensic. The first one was conducted by an investigator, and the second by a forensic expert or a doctor. The investigator drew up a protocol on the results of the examination, the forensic expert drew up an act, and the doctor issued a certificate. It is proved that in Art. 241 of the CPC there is one type of examination - investigator, which, if necessary, may involve a forensic expert, doctor or other specialist.

Keywords: examination, evidence, means of forming evidence, forensic expert, doctor, specialist.

DOI: 10.33766/2524-0323.99.120-130

УДК: 340.142.343

Максимович Р. Л., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ (м. Львів, Україна)

e-mail: Maksymovych_roma@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9796-998X>

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Єдність судової практики є надзвичайною важливою в сучасній демократичній і правовій Україні. Найбільш вагомим засобом забезпечення єдності судової практики є Верховний Суд як найвищий суд у системі судуострою України. Часто у постановках Верховного Суду по конкретних справах формулюється певне розуміння норми кримінального закону, яке відповідним чином застосовується в подальшому органами досудового розслідування і судами нижчих інстанцій. Важливе значення для кримінального права мають і рішення Конституційного Суду України. За своєю юридичною природою найвища інстанція судової гілки влади має забезпечувати єдність та сталість судової практики всіх судів, які входять до системи судуострою України, а тому її конституційний статус полягає в безперервності здійснення повноважень від часу прийняття Основного Закону України. Видається, що під судовою практикою в даному контексті варто розуміти певний підсумок судової діяльності, що вклучає роз'яснення, які надавалися в постановках Пленуму Верховного Суду України, що ба-